

بررسی رابطه بین سبک یادگیری و خصایص کارآفرینانه دانشجویان کشاورزی

ابوالقاسم شریف‌زاده^{۱*} و غلامحسین عبدالله‌زاده^۲

چکیده

این پژوهش با هدف شناسایی سبک یادگیری و خصایص کارآفرینانه دانشجویان کشاورزی و بررسی رابطه بین این دو به روش پیمایشی انجام شد. جامعه آماری این تحقیق تمام دانشجویان کشاورزی دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان بود. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۱۸۰ نفر تعیین و پاسخگویان به شیوه نمونه‌گیری طبقه‌ای انتخاب شدند. داده‌ها از طریق یک پرسشنامه متشکل از شاخص پرسشنامه سبک‌های یادگیری و ابزار سنجش ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینان ایرانی، گردآوری و با استفاده از نرم‌افزارهای SPSS و EXCEL تحلیل شد. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که بیشتر دانشجویان از سبک یادگیری فعال (در بعد پردازش)، حسی (در بعد ادراک)، بصری (در بعد ارائه) و کل‌گرا (در بعد دیدگاه/فهم) برخوردارند. ضرایب همبستگی نشان دهنده رابطه مثبت و معنادار بین سبک‌های یادگیری و برخی از متغیرهای فردی و تحصیلی پاسخگویان نظیر سن، امید به کسب مهارت و آمادگی شغلی، شرکت در دوره‌های آموزشی کارآفرینی و خوداشتغالی، بازدهی‌های علمی، اجرای پروژه‌های علمی، معدل و تهیه مقالات توسط دانشجویان بودند. نتایج تحقیق بر این امر دلالت داشت که بیشتر دانشجویان مورد مطالعه از نظر برخورداری از خصایص کارآفرینانه در سطح ضعیف و خیلی ضعیف قرار داشتند. بر اساس ضرایب همبستگی رابطه مثبت و معناداری بین خصایص کارآفرینی و برخی از متغیرهای فردی و تحصیلی پاسخگویان نظیر سن، سابقه شغلی پاره وقت، امید به کسب مهارت و آمادگی شغلی و انجام دادن پروژه‌های علمی وجود داشت.

واژه‌های کلیدی: آموزش عالی کشاورزی، سبک یادگیری، خصایص کارآفرینی، دانشجویان کشاورزی.

۱. استادیار دانشکده مدیریت کشاورزی دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان، گرگان، ایران.

* مسئول مکاتبات: sharifsharifzadeh@gmail.com

۲. استادیار دانشکده مدیریت کشاورزی دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان، گرگان، ایران: abdollahzade1@gmail.com

پذیرش مقاله: ۱۳۹۰/۱۲/۱۶

دریافت مقاله: ۱۳۹۰/۲/۲۷

مقدمه

در سالهای اخیر نظامهای آموزشی کشورهای مختلف رویکرد هدفمندی را برای تلفیق کارآفرینی در برنامه آموزشی خود در پیش گرفته‌اند تا از این طریق بتوانند قابلیتها و شایستگیهای مورد انتظار جامعه و بازار کار از دانش‌آموختگان را افزایش دهند و نیز کیفیت فرایندهای آموزشی را بهبود بخشند (Sharifzadeh and Abdollahzadeh, 2011). یکی از ملاکها و معیارهای توسعه آموزش کارآفرینی در هر نظام آموزشی دستیابی به شناخت لازم در خصوص سطح شایستگیها و قابلیتهای کارآفرینانه دانشجویان است. شناخت به‌دست آمده هم می‌تواند بسان نقطه آغازی برای برنامه‌ریزی توسعه آموزش کارآفرینی و نیز مبنایی برای ارزیابی موفقیت فرایندهای آموزشی به منظور پرورش قابلیت‌های کارآفرینی باشد (Sharifzadeh and Asadi, 2011).

تربیت دانش‌آموخته توانا، برخوردار از ظرفیت اشتغال کارآفرینانه، مولد و متناسب با بازار کار و فرصتهای شغلی از جهت‌گیریهای عمده نظام آموزش کشاورزی به شمار می‌رود. در این خصوص، لازم است که نظام آموزش کشاورزی در جهت پرورش ظرفیتهای مزبور در بین دانشجویان به پیش برود (Sharifzadeh and Zamani, 2006; Khosravipoor et al., 2007; Hosseini and Azizi, 2007). این امر زمانی محقق می‌شود که فرایند آموزش کشاورزی تسهیل‌کننده یادگیری فراگیران برای کسب بینشهای سازنده، دانش پوینده و مهارتهای حرفه‌ای مورد نیاز باشد و به شکل‌گیری ظرفیت یادگیری حرفه‌ای و مادام‌العمر^۳ در نزد دانشجویان کشاورزی کمک کند. این دیدگاه نشان دهنده کارکرد محوری فراهم‌سازی یک محیط یادگیری تسهیل‌گرانه برای شکل‌گیری و پرورش قابلیت‌های حرفه‌ای مورد نیاز دانشجویان توسط مراکز و مؤسسات آموزش عالی کشاورزی است.

جریان یاددهی-یادگیری محور و بنیاد ساماندهی هر نظام آموزشی به‌شمار می‌رود و از رهگذر آموزش اثربخش است که یادگیری و تربیت دانش‌آموخته توانا و کارآفرین محقق می‌شود (Cope, 2003). بنا به تحقیقات مختلف، سبک یادگیری یکی از عوامل تعیین‌کننده در جریان یاددهی-یادگیری محسوب می‌شود. سبک یادگیری عبارت از روش و موقعیتی است که به وسیله آن فراگیران چیزی را که در پی یادگیری آن هستند، دریافت، پردازش و ذخیره می‌کنند و به یاد می‌آورند (James and Gardner, 1995). گریگور (Gregore, 1979) سبک یادگیری را بازتاب چگونگی یادگیری هر فرد و سازکار تعامل او با محیط معرفی کرده است. سبک یادگیری روشی است که در آن فرد اطلاعات یا مهارتها را کسب می‌کند و نگه می‌دارد (Dunn and Dunn, 1979). در واقع، سبک یادگیری نشانه‌هایی را در باره اینکه فرد از نظر ذهنی چگونه عمل می‌کند، به دست می‌دهد.

پژوهشهای بسیاری در خصوص سبکهای یادگیری در زمینه آموزش انجام شده است. در بین سبکهای مختلف، سبکهای یادگیری وابسته به زمینه و مستقل از زمینه به طور گسترده مطالعه شده و در ارتباط با مسائل آموزشی کاربرد وسیعی داشته است (Cano and Carton, 1992; Garton and Raven, 1994). کانو و همکاران (Cano et al., ۱۹۹۲) در تحقیقات خود به روابط اثربخش بین روش تدریس، سبکهای یادگیری و تیپ شخصیتی آموزشگران کشاورزی دست یافته‌اند. نایت و همکاران (Knight et al., 1997) نشان داده‌اند که دانشجویان مرد نسبت به دانشجویان زن سبک یادگیری خود را متمرکز بر احساس گزارش کرده‌اند تا بر تفکر. فوجی (Fuji, 1996) در پژوهش خود رابطه بین هوش و سبکهای یادگیری را مطالعه کرد و به این نتیجه دست یافت که فراگیران دارای سبکهای همگرا و واگر به ترتیب دارای استدلال کلامی و غیرکلامی قوی‌تر هستند. بیمانس و وان‌میل (Biemans and Van Mil, 2008) در باره چهار سبک بدون جهت یا جهت‌دهی نشده، بازتولیدگرا، معناگرا و کاربردگرا^۴ تحقیق کردند و جامعه آماری آنها دانشجویان چینی و هلندی مشغول به تحصیل در دوره‌های آموزشی مشترک، ارائه شده توسط دانشگاه واخینگن هلند و دانشگاه کشاورزی چین، بودند. این تحقیق نشان دهنده برخورداری دانشجویان چینی از چندین ویژگی نمایان سبک یادگیری بازتولیدگرا و سبک یادگیری جهت‌دهی نشده بود، در حالی که دانشجویان هلندی به عنوان یک گروه هیچ یک از ویژگیهای یک سبک یادگیری خاص را از خود نشان ندادند.

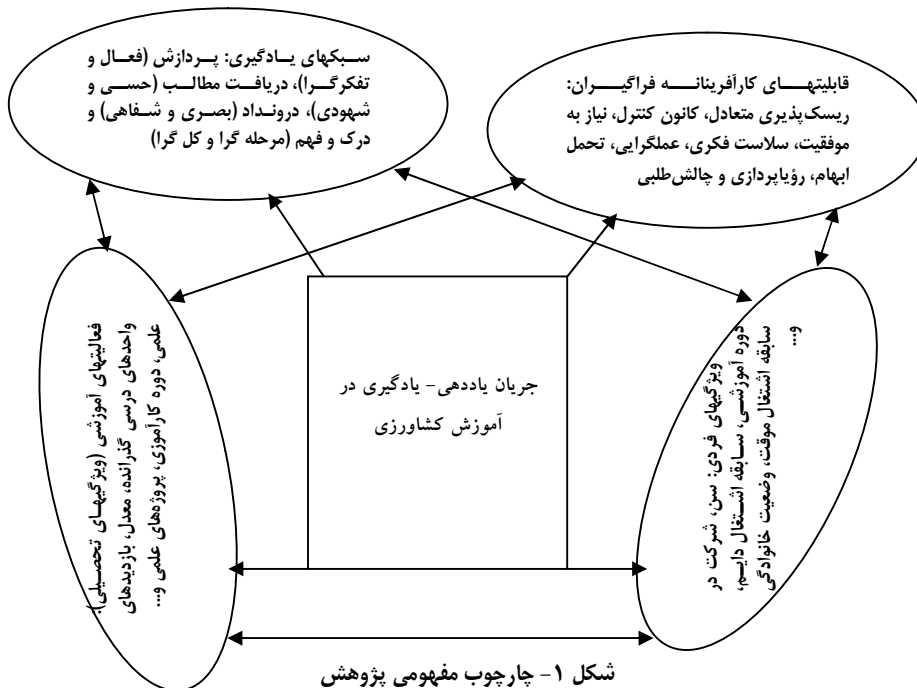
میرک‌زاده و همکاران (Mirakzadeh et al., 2009) با بررسی سبکهای یادگیری دانشجویان کشاورزی به این نتیجه رسیدند که از بعد پردازش، بیش از نیمی از دانشجویان (۵۲ درصد) از سبک یادگیری تفکرگرا و ۴۷ درصد آنها از سبک یادگیری فعال برخوردارند. از بعد دریافت مطالب، ۸۶ درصد پاسخگویان حس‌گرا هستند و حدود ۱۴ درصد از سبک یادگیری شهودی برخوردارند. از بعد درونداد، ۷۹ درصد دانشجویان از سبک یادگیری بصری و ۲۰ درصد آنها از سبک یادگیری شفاهی (کلامی) بهره‌مند هستند. از بعد درک و فهم نیز حدود ۴۲ درصد پاسخگویان از سبک یادگیری مرحله‌گرا و ۵۸ درصد آنها از سبک یادگیری کل‌گرا برخوردارند. مطالعه پورآتشی و همکاران (Pouratashi et al., 2009) در خصوص سبکهای یادگیری دانشجویان کشاورزی و تأثیر آن بر پیشرفت تحصیلی نشان داده است که دانشجویان زن بیشتر از سبک یادگیری همگرا و دانشجویان مرد بیشتر از سبک یادگیری انطباق‌دهنده برخوردارند. در این بین، پیشرفت تحصیلی دانشجویان دارای سبک یادگیری همگرا بیشتر از دانشجویان دارای سبک یادگیری انطباق‌دهنده است و پیشرفت تحصیلی دانشجویان با سبک یادگیری همگرا بیشتر از دانشجویان با سبک یادگیری واگرا گزارش شده است.

پرورش صلاحیتهای فردی و شغلی دانشجویان از جمله قابلیت‌های کارآفرینانه، از دستاوردهای بهبود فرایند یاددهی - یادگیری متناسب با سبک‌های یادگیری فراگیران به‌شمار می‌رود. بر این اساس، در این تحقیق به شناخت و ارزیابی قابلیت‌های کارآفرینانه دانشجویان پرداخته شده است. یکی از رویکردها برای مطالعه کارآفرینی و شناسایی کارآفرینان، استناد به خصایص رفتاری آنهاست که از آن با عنوان رویکرد ویژگی‌ها یا خصایص نام برده می‌شود. از این منظر، افراد کارآفرین از ویژگی‌های شخصیتی خاصی برخوردارند که مخاطره‌پذیری (اعتدال)، نوآوری و خلاقیت، مسئولیت‌پذیری، داشتن عزت و اعتماد به نفس، خواهان احترام، منزلت و شهرت اجتماعی، خواهان آزادی و ابتکار عمل، توانایی برقراری ارتباطات قوی با دیگران، واقع‌گرایی، هدف‌گرایی، آرزومندی، توفیق‌طلبی و رشدگرایی، قدرت‌طلبی، تهاجمی بودن (اندیشه و رفتار آوانگارد گونه)، ظرفیت راهبری، تحمل ابهام و عدم قطعیت، توانایی واکنش به مسائل و مشکلات، پراثری، انگیزه‌مندی، خوشبینی، نوع‌دوستی، متعهد بودن، استقلال‌طلبی و گرایش به ارزشهای شخصی، خواهان شناخت و کسب مهارت و دانش فنی (توسعه حرفه‌ای) و داشتن مرکز کنترل درونی بخشی از ویژگی‌های این افراد است (Solymossy, 2005; Menzel et al., 2007; Ahmadpour Daryani, 2002). بر اساس این رویکرد تاکنون پژوهش‌های متعددی در خصوص قابلیت‌های کارآفرینانه دانشجویان انجام شده است.

مطالعه شریف‌زاده و زمانی (Sharifzadeh and Zamani, 2006) در خصوص سطح روحیه کارآفرینی دانشجویان کشاورزی در دانشگاه شیراز با توجه به چهار خصیصه توفیق‌طلبی (۳۹/۸)، قدرت‌طلبی (۳۷/۱)، رقابت‌مندی (۵۱/۲) و ریسک‌پذیری (۴۹/۴) نشان داده است که دانشجویان مورد مطالعه از نظر چهار خصیصه یادشده در وضعیت نامطلوبی قرار دارند. حسینی و عزیز (Hosseini and Azizi, 2007) با بررسی عوامل مؤثر بر توسعه روحیه و مهارت‌های کارآفرینی در میان دانشجویان سال آخر دانشکده کشاورزی دانشگاه تهران به این نتیجه دست یافتند که بین سطح تحصیلات مادر، درآمد ماهیانه خانواده و محتوای برنامه آموزشی دانشگاه با روحیه کارآفرینی دانشجویان رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. همچنین، بین سن، سطح تحصیلات پدر، درآمد ماهیانه خانواده، به‌کارگیری روش‌های توسعه آموزش کارآفرینی در دانشگاه و روحیه کارآفرینی دانشجویان با مهارت‌های کارآفرینی آنها رابطه مثبت و معناداری گزارش شده است. مطالعه خسروی‌پور و همکاران (Khosravipoor et al., 2007) نشان داده است که بین عوامل آموزشی، نگرش دانش‌آموختگان به تأثیر مؤلفه‌های آموزشی و توانمندی کارآفرینانه دانشجویان مراکز آموزش عالی علمی کاربردی رابطه معناداری وجود دارد. واحدی و همکاران (Vahedi et al., 2009) با بررسی ویژگی‌های کارآفرینانه دانشجویان به این نتیجه دست یافتند که روحیه تحمل ابهام، توفیق‌طلبی، ریسک‌پذیری، خلاقیت و کنترل درونی در بین بیشتر دانشجویان مورد مطالعه در سطح بالا و روحیه استقلال‌طلبی در سطح پایین قرار دارد. دانشجویان زن و مرد فقط از نظر میزان خلاقیت با یکدیگر تفاوت داشته و دانشجویان زن از میزان خلاقیت بالاتری برخوردار بوده‌اند. قاسمی و همکاران

(Ghasemi et al., 2009) با بررسی عوامل تأثیرگذار در ایجاد روحیه کارآفرینی دانشجویان تحصیلات تکمیلی پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه تهران به این نتیجه دست یافتند که بین سن، عامل روانشناختی، عامل آموزشی و دانشگاهی با ایجاد روحیه کارآفرینی در بین دانشجویان رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

از مرور تحقیقات پیشین می‌توان نتیجه گرفت که شناخت ویژگیها و توانمندیهای فراگیران و لحاظ کردن آنها در تدوین و اجرای برنامه‌های آموزشی، نقش تعیین کننده‌ای در بهبود فعالیتهای آموزشی دارد. از جمله این ویژگیها می‌توان به سبکهای یادگیری اشاره کرد که ساماندهی فعالیتهای آموزشی متناسب با آنها و دیگر ویژگیهای فراگیران می‌تواند به ارتقای دستاوردهای یادگیری از جمله قابلیتهای کارآفرینی دانشجویان منجر شود. پیوند بین این مؤلفه‌ها در جریان یاددهی-یادگیری در آموزش کشاورزی به‌عنوان موضوع این پژوهش در شکل ۱ ترسیم شده است.

شکل ۱- چارچوب مفهومی پژوهش

این پژوهش بر پایه این پنداره کلی انجام شده است که ارتقای سطح یادگیری رسالت اصلی نظام آموزش کشاورزی کشور به‌شمار می‌رود که در حال حاضر، با چالش بیکاری دانش‌آموختگان روبه‌روست. در چنین شرایطی قابلیت‌های کارآفرینانه دانشجویان رشته‌های کشاورزی که تبلور تحقق یادگیری شایسته

است، بسان یک ضرورت نیازمند فراهم بودن شرایط لازم برای ارتقای سطح یادگیری دانشجویان است که خود نیازمند طرح‌ریزی راهبردی برای ارتقای کیفیت نظام آموزشی است. این پژوهش بنا به درک چنین ضرورتی و با هدف واکاوی رابطه بین ویژگیهای فردی و تحصیلی فراگیران، سبکهای یادگیری و خصایص کارآفرینانه دانشجویان کشاورزی انجام شده است تا از رهگذر آن به پرسشهای زیر پاسخ داده و راهکارهایی به منظور تسهیل یادگیری در خصوص توسعه قابلیت‌های کارآفرینی دانشجویان در نظام آموزش عالی کشاورزی ارائه شود.

سؤالهای پژوهش

۱. دانشجویان گرایشهای مختلف کشاورزی دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان بیشتر از چه سبک یادگیری برخوردارند؟
۲. آیا رابطه معناداری بین ویژگیهای فردی و تحصیلی و سبک یادگیری دانشجویان مورد مطالعه وجود دارد؟
۳. تا چه حد دانشجویان کشاورزی در دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان از خصایص مختلف کارآفرینی برخوردارند؟
۴. آیا رابطه معناداری بین ویژگیهای فردی و تحصیلی و خصایص کارآفرینی دانشجویان مورد مطالعه وجود دارد؟
۵. آیا رابطه معناداری بین سبک یادگیری و خصایص کارآفرینی دانشجویان مورد مطالعه وجود دارد؟

روش پژوهش

تحقیق حاضر از نظر هدف از نوع کاربردی و از نظر نحوه گردآوری داده‌ها از نوع توصیفی (غیر آزمایشی) است. این پژوهش به صورت پیمایش پرسشنامه‌ای که در رده پارادایم تحقیقات کمی قرار دارد، طی سال تحصیلی ۱۳۸۹-۱۳۸۸ در دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان انجام شده است. جامعه آماری تحقیق حاضر شامل کلیه دانشجویان رشته‌های کشاورزی در مقاطع مختلف دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان در سال تحصیلی ۸۹-۱۳۸۸ بوده است ($N=1618$). بر اساس فرمول کوکران حجم نمونه ۱۸۰ نفر برآورد و به شیوه تخصیص متناسب به انتخاب دانشجویان رشته‌ها و مقاطع مختلف تحصیلی و تکمیل پرسشنامه مبادرت شد.

در این پژوهش برای گردآوری داده‌های مورد نیاز از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شده که شامل سه بخش زیر بوده است:

الف. شناسایی سبک یادگیری دانشجویان: این بخش بر اساس سبک‌شناسی سولمان و فیدلر (Soloman and Felder, 2001) شامل ۴۴ پرسش دو گزینه‌ای برای تعیین چهار بعد دو وجهی

از سبکهای یادگیری پاسخگویان است (شکل ۲). این پرسشنامه بر مبنای الگوی معروف یادگیری تجربی^۵ کلب (Kolb, 1984) و پس از مطالعات متعدد توسعه یافته است.

ب. سنجش خصایص کارآفرینی: این آزمون در برگزیده ۹۵ گویه ارزیابی شده بر اساس طیف لیکرت (کاملاً موافق، نسبتاً موافق، نسبتاً مخالف و کاملاً مخالف) بوده است که از ابزار سنجش ویژگیهای شخصیتی کارآفرینان ایرانی توسعه یافته توسط کوردناعیج و همکاران (Kordnaeij et al., 2007) بر مبنای رویکرد خصیصه‌ای به کارآفرینی و مقیاسها و نظریات مربوط به کانون کنترل، خلاقیت، تحمل ابهام، ریسک‌پذیری و نیاز به موفقیت اقتباس شده است. مبنای نمره‌گذاری خصایص کارآفرینی دانشجویان در جدول ۱ آمده است.

ج. مشخصات فردی - تحصیلی پاسخگویان: برای تعیین اعتبار محتوای پرسشنامه به دیدگاههای یک گروه متشکل از چند عضو هیئت علمی و پژوهشگر در حوزه آموزش کشاورزی و کارآفرینی رجوع شد. در این بین روایی ملاکی بخش سبک‌شناسی از طریق مقایسه آن با یک آزمون سنجش سبک یادگیری همتراز؛ یعنی VARK^۶ مشخص شد. همان طور که پیشتر اشاره شد، قسمت مربوط به شناسایی خصایص کارآفرینی دانشجویان نیز از ابزار سنجش ویژگیهای شخصیتی کارآفرینان ایرانی که یک پرسشنامه رواند و پایا و استاندارد شده و بومی است، اقتباس شده است.

ACT	X	REF
11	9 7 5 3 1 1 3 5 7 9 11	
	<--->	
SEN	X	INT
11	9 7 5 3 1 1 3 5 7 9 11	
	<--->	
VIS	X	VRB
11	9 7 5 3 1 1 3 5 7 9 11	
	<--->	
SEQ	X	GLO
11	9 7 5 3 1 1 3 5 7 9 11	
	<--->	

شکل ۲- نمونه‌ای از نتایج تحلیل برخط سبک یادگیری یکی از پاسخگویان پیش از ورود به مجموعه

داده‌ها*

* علامت نشان‌دهنده نمره فراگیر پیوستاری است که دو سر آن با دو سبک یادگیری مربوط به آن بعد قرار دارد.

جدول ۱- نحوه نمره‌دهی و طبقه‌بندی پاسخگویان بر حسب خصایص کارآفرینی

خصیصه	بسیار ضعیف	ضعیف	قوی	بسیار قوی
ریسک‌پذیری متعادل	۱۸-۴۳	۴۳-۵۱	۵۱-۵۷	۵۱-۷۲
کانون کنترل	۱۷-۴۹	۴۹-۵۵	۵۵-۶۰	۶۰-۶۸
نیاز به موفقیت	۱۵-۴۴	۴۴-۴۸	۴۸-۵۳	۵۳-۵۳
سلاست فکری	۱۳-۳۴	۳۴-۳۸	۳۸-۴۳	۴۳-۵۲
عملگرایی	۸-۲۵	۲۵-۲۸	۲۸-۳۰	۳۰-۳۲
تحمل ابهام	۱۱-۱۸	۱۸-۲۲	۲۲-۲۶	۲۶-۴۴
رؤیایپردازی	۷-۱۹	۱۹-۲۱	۲۱-۲۳	۲۳-۲۸
چالش‌طلبی	۶-۱۶	۱۶-۱۹	۱۹-۲۱	۲۱-۲۴
کارآفرینی	۹۵-۲۶۴	۲۶۴-۲۸۳	۲۸۳-۳۰۳	۳۰۳-۳۸۰

پس از تعیین و نمره‌گذاری سبک یادگیری و خصایص کارآفرینی دانشجویان، نمرات به دست آمده به‌عنوان بخشی از مجموعه داده‌ها از طریق نرم‌افزارهای آماری SPSS و EXCEL به همراه سایر متغیرهای مربوط به ویژگی‌های فردی و تحصیلی پاسخگویان بر مبنای آماره‌ها و آزمون‌های آماری توصیفی (فراوانی، درصد و نما) و استنباطی (ضریب همبستگی) پردازش شده است.

یافته‌ها

سؤال ۱. دانشجویان گرایش‌های مختلف کشاورزی دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان بیشتر از چه سبک یادگیری برخوردارند؟

توزیع فراوانی دانشجویان مورد مطالعه بر حسب سبک یادگیری در جدول ۲ نشان می‌دهد که از بعد پردازش، نزدیک به نیمی از پاسخگویان (۴۹/۴) از سبک یادگیری تفکرگرا و نیمی دیگر از سبک یادگیری فعال (۵۰/۶ درصد) برخوردارند. از بعد دریافت مطالب، بیشتر پاسخگویان یا ۷۳ درصد آنها حس‌گرا هستند و فقط حدود ۲۷ درصد پاسخگویان از سبک یادگیری شهودی برخوردارند. از بعد درونداد، غالب دانشجویان؛ یعنی ۶۶ درصد آنها از سبک یادگیری بصری و فقط ۳۴ درصد آنها از سبک یادگیری شفاهی برخوردارند از بعد درک و فهم نیز حدود ۴۵ درصد پاسخگویان از سبک یادگیری مرحله‌گرا و حدود ۵۵ درصد آنها از سبک یادگیری کل‌گرا برخوردارند.

جدول ۲- توزیع فراوانی دانشجویان بر حسب سبکهای یادگیری

نما	درصد	فراوانی	کد نمایی	سبک یادگیری	بعد
۱	۵۰/۶	۹۱	۱	فعال	پردازش
	۴۹/۴	۸۹	۲	تفکرگرا	
	۱۰۰	۱۸۰		جمع	
۱	۷۳/۳	۱۳۲	۱	حسی	دریافت مطالب
	۲۶/۷	۴۸	۲	شهودی	
	۱۰۰	۱۸۰		جمع	
۱	۶۵/۶	۱۱۸	۱	بصری	درونداد
	۳۴/۴	۶۲	۲	شفاهی	
	۱۰۰	۱۸۰		جمع	
۲	۴۵	۸۱	۱	مرحله گرا	درک و فهم
	۵۵	۹۹	۲	کل گرا	
	۱۰۰	۱۸۰		جمع	

سؤال ۲. آیا رابطه معناداری بین ویژگیهای فردی و تحصیلی و سبک یادگیری دانشجویان مورد مطالعه وجود دارد؟

با توجه به مقیاس متغیرها، برای بررسی رابطه سبک یادگیری با ویژگیهای فردی و تحصیلی پاسخگویان از ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است. بر اساس نتایج به دست آمده (جدول ۳)، از بین ۸۸ رابطه مورد مطالعه فقط ۱۰ مورد آن هم در سطح ۰/۰۵ معنادار شده است. بر این اساس، می توان گفت که بین «سن» با «سبکهای یادگیری تفکرگرا، شهودی و کل گرا»، بین «شرکت در دوره آموزشی به منظور کسب مهارت برای کارآفرینی و اشتغال (تعداد دورهها)» با «سبک یادگیری فعال»، بین «امید به کسب آمادگی و مهارت شغلی» با «سبک یادگیری تفکرگرا»، بین «معدل دروس گذرانده شده» و «سبک یادگیری مرحله گرا»، بین «تعداد بازدهیهای علمی» با «سبک یادگیری بصری»، بین «تعداد پروژههای علمی (میدانی و تحقیقاتی) انجام شده در دوران تحصیل» با «سبک یادگیری کل گرا» و بین «تعداد مقالات تهیه شده» با «سبک یادگیری تفکرگرا» رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

جدول ۳- همبستگی بین ویژگیهای فردی و تحصیلی و سبکهای یادگیری دانشجویان

سبکهای یادگیری								ویژگیهای فردی و تحصیلی پاسخگویان
درک و فهم		درونداد		دریافت مطالب		پردازش		
کل‌گرا	مرحله‌گرا	شفاهی	بصری	شهودی	حسی	تفکرگرا	فعال	
*-۰/۳۵۶	-۰/۱۷۴	-۰/۱۴۸	-۰/۱۸۰	*-۰/۲۱۰	-۰/۱۳۴	*-۰/۵۱۵	-۰/۱۱۷	سن
-۰/۰۷۷	-۰/۰۵۷	-۰/۱۷۰	-۰/۱۰۵	-۰/۰۷۰	-۰/۰۳۱	-۰/۱۲۱	*-۰/۲۴۲	شرکت در دوره آموزشی به منظور کسب مهارت برای کارآفرینی و اشتغال
-۰/۰۸۷	-۰/۰۹۸	-۰/۰۷۷	-۰/۰۵۹	-۰/۰۱۲	-۰/۰۲۳	-۰/۰۹۱	-۰/۱۷۵	سابقه اشتغال دایم
-۰/۰۶۰	-۰/۱۳۲	-۰/۰۵۰	-۰/۰۴۵	-۰/۰۰۴	-۰/۱۰۹	-۰/۰۴۹	-۰/۱۵۹	سابقه اشتغال موقت
-۰/۱۳۴	-۰/۰۴۱	-۰/۱۸۰	-۰/۰۷۱	-۰/۰۵۴	-۰/۰۴۹	*-۰/۲۱۶	-۰/۰۵۳	امید به کسب آمادگی و مهارت شغلی
-۰/۱۶۳	-۰/۱۳۷	-۰/۱۱۶	-۰/۱۱۲	-۰/۱۴۲	-۰/۱۱۱	-۰/۱۸۲	-۰/۱۱۳	واحدهای درسی گذرانده
-۰/۱۶۹	*-۰/۳۹۴	-۰/۱۵۴	-۰/۱۷۹	-۰/۱۵۳	-۰/۱۸۱	-۰/۱۲۳	-۰/۱۰۴	معدل دروس گذرانده شده
-۰/۱۳۱	-۰/۱۰۵	-۰/۱۷۴	*-۰/۳۸۳	-۰/۰۶۲	-۰/۱۰۷	-۰/۰۳۰	-۰/۰۴۴	بازدیدهای علمی
-۰/۰۹۴	-۰/۰۵۳	-۰/۰۹۸	-۰/۰۳۴	-۰/۰۶۵	-۰/۰۱۶	-۰/۰۶۷	-۰/۱۲۹	سمینارهای ارائه شده
*-۰/۲۱۵	-۰/۰۷۱	-۰/۰۲۶	-۰/۰۶۳	-۰/۰۸۶	-۰/۱۰۳	-۰/۰۱۱	-۰/۲۱۳	پروژه‌های علمی (میدانی و تحقیقاتی) انجام شده در دوران تحصیل
-۰/۰۹۰	-۰/۰۳۴	-۰/۰۲۷	-۰/۰۱۲	-۰/۰۹۸	-۰/۰۲۸	*-۰/۲۱۰	-۰/۱۶۰	مقالات تهیه و منتشر شده

* معناداری در سطح ۰/۰۵

سؤال ۳. تا چه حد دانشجویان کشاورزی در دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان از خصایص مختلف کارآفرینی برخوردارند؟

توزیع فراوانی برخورداری دانشجویان از خصایص مختلف کارآفرینی در جدول ۴ حاکی از آن است که از منظر خصیصه «ریسک‌پذیری متعادل»، اندکی بیش از ۲۷ درصد پاسخگویان بسیار ضعیف، ۳۶ درصد آنها ضعیف، ۲۶ درصد قوی و نزدیک به ۱۱ درصد بسیار قوی هستند. از منظر خصیصه «کانون کنترل» ۳۰ درصد پاسخگویان بسیار ضعیف، ۳۴ درصد ضعیف، ۲۲ درصد قوی و حدود ۱۵ درصد بسیار قوی هستند. از نظر خصیصه «نیاز به موفقیت» ۳۹ درصد پاسخگویان دارای وضعیت بسیار ضعیف، ۲۰ درصد ضعیف، حدود ۳۱ درصد قوی و حدود ۱۱ درصد بسیار قوی هستند. از نظر خصیصه «سلاست فکری» نزدیک به ۴۴ درصد پاسخگویان بسیار ضعیف، ۱۶ درصد ضعیف، ۲۸ درصد قوی و ۱۱ درصد بسیار قوی هستند.

جدول ۴- توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب برخورداری از خصایص کارآفرینی

میزان برخورداری از خصیصه‌های کارآفرینی								خصیصه‌های کارآفرینی
بسیار قوی		قوی		ضعیف		بسیار ضعیف		
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۱۰/۵۶	۱۹	۲۶/۱۱	۴۷	۳۶/۱۱	۶۵	۲۷/۲۲	۴۹	ریسک‌پذیری متعادل
۱۴/۴۴	۲۶	۲۱/۶۷	۳۹	۳۳/۸۹	۶۱	۳۰/۰۰	۵۴	کانون کنترل
۱۰/۵۶	۱۹	۳۰/۵۶	۵۵	۲۰/۰۰	۳۶	۳۸/۸۹	۷۰	نیاز به موفقیت
۱۱/۱۱	۲۰	۲۸/۳۳	۵۱	۱۶/۱۱	۲۹	۴۴/۴۴	۸۰	سلاست فکری
۴/۴۴	۸	۱۱/۶۷	۲۱	۳۸/۳۳	۶۹	۴۵/۵۶	۸۲	عملگرایی
۱۸/۳۳	۳۳	۴۱/۱۱	۷۴	۲۳/۳۳	۴۲	۱۷/۲۲	۳۱	تحمل ابهام
۱۰/۵۶	۱۹	۲۰/۰۰	۳۶	۲۲/۷۸	۴۱	۴۶/۶۷	۸۴	رؤیایرادی
۵/۰۰	۹	۱۳/۳۳	۲۴	۳۰/۰۰	۵۴	۵۱/۶۷	۹۳	چالش‌طلبی
۱۱/۱۱	۲۰	۲۳/۳۳	۴۲	۲۶/۱۱	۴۷	۳۹/۴۴	۷۱	کارآفرینی

بر اساس یافته‌های به‌دست آمده، از منظر خصیصه «عملگرایی»، نزدیک به ۴۶ درصد پاسخگویان بسیار ضعیف، ۳۸ درصد آنها ضعیف، حدود ۱۲ درصد قوی و فقط حدود ۵ درصد بسیار قوی هستند. از منظر خصیصه «تحمل ابهام» ۱۷ درصد پاسخگویان بسیار ضعیف، ۲۳ درصد ضعیف، ۴۱ درصد قوی و ۱۸ درصد بسیار قوی هستند. از نظر خصیصه «رؤیایرادی»، ۴۷ درصد پاسخگویان بسیار ضعیف، ۲۳ درصد ضعیف، ۲۰ درصد قوی و حدود ۱۱ درصد بسیار قوی هستند. از نظر خصیصه «چالش‌طلبی» نزدیک به ۵۲ درصد پاسخگویان از وضعیت بسیار ضعیف، ۳۰ درصد ضعیف، حدود ۱۳ درصد قوی و ۵ درصد بسیار قوی برخوردارند. از همه مهم‌تر از منظر کلیت خصیصه کارآفرینی نزدیک به ۴۰ درصد پاسخگویان از وضعیت بسیار ضعیف، ۲۶ درصد ضعیف، ۲۳ درصد قوی و حدود ۱۱ درصد بسیار قوی برخوردارند.

سؤال ۴. آیا رابطه معناداری بین ویژگی‌های فردی و تحصیلی و خصایص کارآفرینی دانشجویان مورد مطالعه وجود دارد؟

بر اساس ضرایب همبستگی پیرسون (جدول ۵)، از بین ۹۹ رابطه دو به دو بررسی شده، فقط ۱۰ مورد آن هم در سطح ۰/۰۵ معنادار شده است. بر این اساس، می‌توان گفت که رابطه مثبت و معناداری بین «سن» با برخورداری از خصیصه‌های «کانون کنترل درونی» و «عملگرایی»، بین «سابقه اشتغال پاره وقت» با برخورداری از خصیصه «کارآفرینی»، بین «امید به کسب آمادگی و مهارت شغلی» با برخورداری از خصیصه «نیاز به موفقیت»، بین «شرکت در دوره آموزشی به منظور کسب مهارت برای کارآفرینی و اشتغال» با برخورداری از خصیصه «سلاست فکری»، بین «معدل دروس گذرانده شده» با

برخورداری از خصیصه «نیاز به موفقیت»، بین «تعداد پروژه‌های علمی (میدانی و تحقیقاتی) انجام شده در دوران تحصیل» با برخورداری از خصیصه «چالش‌طلبی» و بین «تعداد مقالات تهیه شده» با برخورداری از خصیصه «سلاست فکری» وجود دارد. همچنین، بر اساس یافته‌های به دست آمده می‌توان با ۹۵ درصد اطمینان اظهار داشت که رابطه منفی و معناداری بین «سن» با برخورداری از خصیصه «رؤیایزدی» و بین «معدل دروس گذرانده شده» با برخورداری از خصیصه «تحمل ابهام» وجود دارد.

جدول ۵- همبستگی بین متغیرهای فردی و تحصیلی و خصایص کارآفرینی دانشجویان

خصایص کارآفرینی									متغیرهای فردی و تحصیلی
کارآفرینی	چالش‌طلبی	رؤیایزدی	تحمل ابهام	عملگرایی	سلاست فکری	نیاز به موفقیت	کانون کنترل	ریسک‌پذیری متعادل	
-/۱۱۲	-/۱۴۲	-/۳۴۰°	-/۰۸۵	-/۲۰۸°	-/۰۳۶	-/۱۵۸	-/۲۲۰°	-/۱۷۹	سن
-/۱۱۳	-/۱۹۰	-/۰۲۶	-/۰۴۸	-/۱۴۸	-/۰۹۹	-/۱۵۷	-/۱۳۴	-/۰۴۸	سابقه اشتغال دائم
-/۲۱۳°	-/۱۸۰	-/۱۳۱	-/۰۱۸	-/۱۴۳	-/۰۲۷	-/۱۱۹	-/۱۱۴	-/۰۴۵	سابقه اشتغال پاره وقت
-/۲۱۱	-/۰۴۶	-/۰۶۹	-/۲۸۹	-/۳۱۰	-/۲۷۰	-/۶۳۵°	-/۱۱۹	-/۴۲۳	امید به کسب آمادگی و مهارت شغلی
-/۱۰۲	-/۰۳۵	-/۰۱۷	-/۰۸۱	-/۰۲۷	-/۲۲۹°	-/۱۴۲	-/۰۴۶	-/۱۵۶	شرکت در دوره آموزشی به منظور کسب مهارت برای کارآفرینی و اشتغال
-/۰۹۵	-/۰۶۶	-/۰۹۸	-/۱۶۳	-/۰۲۱	-/۰۴۱	-/۰۱۸	-/۱۳۹	-/۱۱۲	واحدهای درسی گذرانده
-/۰۱۸	-/۱۱۷	-/۱۱۲	-/۲۳۹°	-/۰۷۳	-/۱۱۲	-/۲۱۸°	-/۱۶۶	-/۲۰۱	معدل دروس گذرانده شده
-/۰۵۳	-/۰۲۹	-/۰۸۷	-/۰۴۸	-/۰۶۱	-/۰۵۵	-/۱۱۵	-/۰۹۶	-/۰۷۴	بازدیدهای علمی
-/۱۰۹	-/۰۵۲	-/۰۷۶	-/۱۶۳	-/۰۸۵	-/۱۲۸	-/۱۴۷	-/۰۱۳	-/۰۲۰	سمینارهای ارائه شده
-/۱۲۵	-/۲۰۷°	-/۰۷۷	-/۰۱۱	-/۱۰۷	-/۱۴۰	-/۱۵۴	-/۰۶۵	-/۱۸۸	پروژه‌های علمی (میدانی و تحقیقاتی)
-/۱۴۹	-/۰۹۷	-/۰۱۹	-/۱۳۷	-/۰۸۰	-/۲۳۱°	-/۰۲۶	-/۰۹۶	-/۱۶۷	مقالات تهیه و منتشر شده

* معناداری در سطح ۰/۰۵

** معناداری در سطح ۰/۰۱

سؤال ۵. آیا رابطه معناداری بین سبک یادگیری و خصایص کارآفرینی دانشجویان مورد مطالعه وجود دارد؟

بر اساس یافته‌های ارائه شده در جدول ۶، از بین ۷۲ رابطه بررسی شده بین مؤلفه‌های خصیصه کارآفرینی و سبک یادگیری ۲۶ مورد، آن هم در سطح ۰/۰۵ معنادار شده است. بر اساس این نتایج می‌توان گفت که بین برخورداری از خصیصه «ریسک‌پذیری متعادل» با «سبک‌های یادگیری فعال، بصری و تفکرگرا»، بین برخورداری از خصیصه «کانون کنترل» با «سبک‌های یادگیری تفکرگرا، شهودی و کل‌گرا»، بین برخورداری از خصیصه «نیاز به موفقیت» با «سبک یادگیری تفکرگرا، حسی و کل‌گرا»، بین برخورداری از خصیصه «سلاست فکری» با «سبک یادگیری تفکرگرا، شهودی و شفاهی»، بین برخورداری از خصیصه «عملگرایی» با «سبک یادگیری فعال، حسی و مرحله‌گرا»، بین برخورداری از خصیصه «تحمل ابهام» با «سبک یادگیری تفکرگرا و شهودی»، بین برخورداری از خصیصه «رؤیابردازی» با «سبک یادگیری حسی و کل‌گرا»، و بین برخورداری از خصیصه «چالش‌طلبی» با «سبک یادگیری حسی، بصری و کل‌گرا» رابطه مثبت و معنادار وجود دارد. همچنین، بین برخورداری از خصیصه «ریسک‌پذیری متعادل» با «سبک یادگیری حسی»، بین برخورداری از خصیصه «عملگرایی» با «سبک یادگیری شفاهی»، بین برخورداری از خصیصه «تحمل ابهام» با «سبک یادگیری حسی» و بین برخورداری از خصیصه «رؤیابردازی» با «سبک فعال» رابطه منفی و معنادار وجود دارد.

جدول ۶- همبستگی بین سبک‌های یادگیری با خصایص کارآفرینی دانشجویان

خصیصه کارآفرینی	سبک‌های یادگیری							
	درک و فهم		درونداد		دریافت مطالب		پردازش	
	کل‌گرا	مرحله‌گرا	شفاهی	بصری	شهودی	حسی	تفکرگرا	فعال
ریسک‌پذیری متعادل	۰/۲۵۱*	۰/۰۷۷	۰/۱۲۸	۰/۳۸۲*	۰/۱۳۹	۰/۵۶۰*	۰/۱۲۱	۰/۵۱۵*
کانون کنترل	۰/۳۳۴*	۰/۰۵۴	۰/۱۱۳	۰/۰۹۲	۰/۶۳۳*	۰/۱۳۷	۰/۲۱۰*	۰/۰۹۵
نیاز به موفقیت	۰/۱۳۹	۰/۲۲۸*	۰/۱۵۸	۰/۰۳۵	۰/۱۶۰	۰/۲۴۱*	۰/۲۳۵*	۰/۰۷۸
سلاست فکری	۰/۰۳۶	۰/۰۲۴	۰/۲۲۲*	۰/۱۶۶	۰/۲۳۱*	۰/۱۷۳	۰/۴۷۳*	۰/۴۶
عملگرایی	۰/۱۱۴	۰/۵۲۵*	۰/۳۴۴*	۰/۱۷۴	۰/۰۹۶	۰/۲۲۱*	۰/۰۸۹	۰/۲۳۶*
تحمل ابهام	۰/۰۹۳	۰/۱۵۵	۰/۱۵۹	۰/۱۶۵	۰/۲۲۹*	۰/۲۴۰*	۰/۶۱۱*	۰/۱۸۰
رؤیابردازی	۰/۲۵۱*	۰/۱۷۰	۰/۱۶۲	۰/۰۷۹	۰/۰۸۴	۰/۷۲۳*	۰/۰۸۸	۰/۲۱۶*
چالش‌طلبی	۰/۲۴۸*	۰/۱۳۱	۰/۱۶۲	۰/۲۲۰*	۰/۱۷۱	۰/۲۲۵*	۰/۰۵۱	۰/۰۵۵
کارآفرینی	۰/۰۳۸	۰/۰۴۶	۰/۰۶۴	۰/۱۹۹	۰/۱۹۶	۰/۱۱۴	۰/۰۵۹	۰/۰۶۴

* معناداری در سطح ۰/۰۵

** معناداری در سطح ۰/۰۱

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف شناسایی و بررسی رابطه بین سبک یادگیری و خصایص کارآفرینانه دانشجویان انجام شده است. نتایج این تحقیق نشان داد که دانشجویان مورد مطالعه از سبک‌های یادگیری متفاوتی برخوردارند. با توجه به اینکه در هر کدام از این سبک‌ها روش‌های تدریس و یادگیری متفاوت است، در نظر گرفتن این تفاوتها در برنامه‌ریزی درسی و امور آموزشی ضروری به نظر می‌رسد. یافته‌های این پژوهش نشان داد که بیشتر دانشجویان مورد مطالعه از سبک یادگیری فعال برخوردارند. با توجه به اینکه فراگیران فعال تمایل دارند که اطلاعات و مطالب را به بهترین وجه از طریق انجام دادن فعالانه کار توأم با بحث و تشریح درک کننده و به خاطر بسپارند (Soloman and Felder, 2001)، لازم است برای تسهیل یادگیری این گروه از دانشجویان زمینه‌سازی شود و یادگیری از طریق انجام دادن فعالانه کارها، انجام دادن آزمایش، مشاهده کار با وسایل و ادوات و انجام دادن امور به صورت گروهی صورت گیرد. مطابق یافته‌های پژوهش تعداد زیادی از پاسخگویان مورد مطالعه در بعد دریافت، از سبک حسی برخوردارند. هر فراگیری با توجه به نوع سبک یادگیری ممکن است حس‌گرا یا شهودی باشد که فراگیران حس‌گرا با انجام دادن کارهای عملی (کار در آزمایشگاه یا موقعیت میدانی مانند مزرعه برای دانشجویان کشاورزی) راحت‌تر کنار می‌آیند (Fujii, 1996; Soloman and Felder, 2001). در این بعد، فراهم آوردن زمینه‌هایی برای آموزش عملی، تشویق نوآوری، حل مسئله و ایجاد ارتباط بین مطالب آموزشی و دنیای واقعی ضروری است. طبق یافته‌های این تحقیق از بعد ارائه، بیشتر دانشجویان مورد مطالعه از سبک یادگیری بصری برخوردارند؛ این گونه فراگیران از کلاسهای درسی توأم با ارائه تصاویر، دیاگرامها، فلوجارتها، سربهای زمانی، فیلم و نمایش استقبال می‌کنند و به مواد آموزشی احتیاج دارند که از طریق مشاهده آنها به انگاره‌های مفهومی ارائه شده دست پیدا کنند و بتوانند آنها را به یاد بیاورند. این گروه از فراگیران با روشهای سخنرانی و جزوه نویسی [روش غالب مورد استفاده برای تدریس به دانشجویان مورد مطالعه] چندان احساس راحتی نمی‌کنند (Felder and Silverman, 1998). در این خصوص، فراهم‌سازی زمینه برای طرح مباحث کلاسی و دادن فرصت به فراگیران برای نوشتن جزوات و توصیف و تشریح مطالب و اجتناب از طرح مفاهیم انتزاعی مبتنی بر خلاصه‌برداری برای تسهیل یادگیری دانشجویان برخوردار از سبک شفاهی و همچنین، بهره‌گیری از تصاویر به کمک رسانه‌های کمک آموزشی، دیاگرامها، فلوجارتها، سربهای زمانی، فیلم و نمایش متناسب با یادگیری دانشجویان برخوردار از سبک یادگیری بصری ضرورت دارد.

با توجه به معناداری ارتباط بین سبک‌های یادگیری دانشجویان با متغیرهای فردی و تحصیلی مورد مطالعه، همانند سن، شرکت در دوره آموزشی، امید به کسب آمادگی و مهارت شغلی، معدل دروس گذرانده شده، تعداد بازدهی‌های علمی، تعداد مقالات تهیه شده و تعداد پروژه‌های علمی که با یافته‌های

میرکزاده (Mirakzadeh et al., 2009)، توریس و کانو (Torres and Cano, 1994) و کانو و همکاران (Cano et al., 1992) همسویی دارد، می‌توان نتیجه گرفت که سبک‌های یادگیری یکی از مشخصه‌های تحصیلی تأثیرگذار به‌شمار می‌رود. فراهم‌سازی یک محیط یادگیری اثربخش نیازمند در نظر گرفتن مشخصه‌های یادگیری فراگیران از جمله سبک یادگیری است. از این‌رو، لازم است آموزشگران کشاورزی تعیین سبک یادگیری دانشجویان را سرلوحه فعالیت‌های آموزشی خویش قرار دهند و از نتایج آن برای تدوین برنامه‌های درسی، انتخاب روش‌های تدریس، تهیه و تدوین مطالب آموزشی، ارزشیابی و هدایت دانشجویان در آغاز دوره‌های آموزشی بهره‌گیرند. بنابراین، توسعه این مطالعه با شمول تمام دانشجویان رشته‌های تحصیلی و مقاطع مختلف از طریق تمام شماری با بهره‌گیری از سبک‌شناسی‌های معتبر برای تشخیص سبک یادگیری تمام فراگیران و تعیین روابط بین سبک‌های یادگیری، ویژگی‌های شخصیتی و ثبات و بهره‌گیری از آنها در قالب پرونده‌های آموزشی و تحصیلی فراگیران برای بهره‌گیری مدیران و آموزشگران در جریان برنامه‌ریزی‌های درسی و آموزشی، انتخاب گرایش‌های تحصیلی و پژوهشی فراگیران، ارائه تکالیف و ارزیابی آموزشی و همچنین، تعیین و ارزیابی سبک تدریس آموزشگران ضرورت دارد. با توجه به لزوم درک اهمیت تعیین سبک‌های یادگیری دانشجویان و چگونگی سبک‌شناسی و گنجاندن آن در برنامه‌های درسی مربوط، لازم است دوره‌های آموزشی و کارگاه‌هایی برای تبادل تجربه‌ها و تقویت دانش، مهارت و تعهد آموزشگران با کمک برنامه‌ریزان و متخصصان آموزش کشاورزی برگزار شود. همچنین، آموزشگران می‌توانند پس از آشنایی با سبک‌شناسی یادگیری و ملزومات آن برای روش‌های تدریس، منابع درسی و محیط آموزشی، در خصوص تدوین برنامه‌های درسی با در نظر گرفتن تفاوت‌های دانشجویان بر اساس سبک یادگیری، اقدام کنند. در هر حال، تنوع‌بخشی به برنامه‌های درسی و آموزشی متناسب با مشخصه‌های یادگیری دانشجویان از جمله سبک یادگیری آنها و پرهیز از اتخاذ یک رویه‌یافت استاندارد و یگانه برای تدریس به دانشجویان مختلف (بر حسب جنسیت، مقطع و رشته تحصیلی و غیره) و در عوض، انعطاف‌پذیری در برنامه درسی به صورت هدایت‌شده از سوی آموزشگران ضرورت دارد. همچنین، آگاه ساختن دانشجویان از سبک‌های یادگیری مربوط و مشاوره آموزشی به خصوص برای دانشجویان تازه وارد برای کمک به آنها برای تطبیق روش‌های آموزشی و مطالعه متناسب با سبک‌های یادگیری پیشنهاد می‌شود. در این صورت آنها خواهند آموخت که چگونه بهتر یاد بگیرند و با شناخت قوتها و محدودیتهای احتمالی، در قبال یادگیری خویش احساس مسئولیت کنند. قرار دادن پرسشنامه‌های استاندارد سبک یادگیری، تیپ شخصیتی، ضریب هوشی، خلاقیت، کارآفرینی و غیره به صورت برخط و کاربرگ‌ردان همراه با دستورالعمل و راهنمایی‌های لازم بر روی پایگاه اینترنتی دانشگاه به منظور استفاده دانشجویان و سایر کاربران می‌تواند سودمند واقع شود.

یافته‌های مربوط به توزیع فراوانی برخورداری دانشجویان از خصایص مختلف کارآفرینی حاکی از آن است که از نظر برخورداری از خصایص کارآفرینی، نزدیک به ۴۰ درصد پاسخگویان در وضعیت بسیار

ضعیف، ۲۶ درصد ضعیف، ۳۳ درصد قوی و حدود ۱۱ درصد بسیار قوی قرار دارند. با بررسی همبستگی بین ویژگیهای فردی و تحصیلی و خصایص کارآفرینی دانشجویان می‌توان گفت که بین «سن» با برخورداری از خصیصه‌های «کانون کنترل درونی» و «عملگرایی» که با یافته‌های حسینی و عزیز (Hosseini and Azizi, 2007) و قاسمی (Ghasemi et al., 2009) همسویی دارد، بین «سابقه اشتغال پاره وقت» با برخورداری از خصیصه «کارآفرینی»، بین «امید به کسب آمادگی و مهارت شغلی» با برخورداری از خصیصه «نیاز به موفقیت»، بین «شرکت در دوره آموزشی به‌منظور کسب مهارت برای کارآفرینی و اشتغال» با برخورداری از خصیصه «سلاست فکری» که با یافته‌های تحقیق حسینی و عزیز (Hosseini and Azizi, 2007) همسویی دارد، بین «معدل دروس گذرانده شده» با برخورداری از خصیصه «نیاز به موفقیت»، بین «تعداد پروژه‌های علمی (میدانی و تحقیقاتی) انجام شده در دوران تحصیل» با برخورداری از خصیصه «چالش طلبی» و «تعداد مقالات تهیه شده» با برخورداری از خصیصه «سلاست فکری» رابطه مثبت و معنادار وجود دارد.

با توجه به محرز شدن رابطه سبک یادگیری و خصایص کارآفرینی، در نظر گرفتن سبک یادگیری در پرورش خصایص کارآفرینانه دانشجویان ضرورت دارد. در خصوص مناسبت یادگیری و کارآفرینی شایان ذکر است که با توجه به تحقیقات پیشین (Cope and Watts, 2000; Deakins and Freel, 1998; Young and Sexton, 1997)، محیطهای آموزش و یادگیری متعارف چندان نمی‌تواند به پرورش کارآفرینی کمک کند یا به عبارتی، کارآفرین پرور باشد، بلکه چرخشی اساسی به یادگیری کارآفرینانه^۷ مورد نیاز است. یادگیری کارآفرینانه از نظر ماهیت، دستاوردها و شرایط و ملزومات تحقق نظیر روشهای آموزشی تسهیل‌کننده، وظایف آموزشگر و فراگیر، محیط آموزشی و غیره مقتضیات خاص خود را می‌طلبد و در بنیان فلسفی، هدفگذاری، سازماندهی، محتوا و روش با برداشتهای متعارف از یادگیری متفاوت است. در یادگیری کارآفرینانه پیش از یادگیری، فراگیری روش یادگیری اهمیت دارد و بر عمل‌گرایی و تجربه به جای مباحث صرف و آموزشهای کلاسی تأکید می‌شود. در برنامه‌درسی انعطاف‌پذیر یادگیرندگان به صورتی هدایت شده به انتخاب و گذراندن دروس مورد نیاز برای کارآفرینی اقدام می‌کنند. محتوای دروس در ارتباط با دنیای واقعی تنظیم می‌شود (Sharifzadeh et al., 2010) و در آنها به تنوع و یکپارچگی روشهای آموزشی برای تشویق و تسهیل یادگیری کارآفرینانه گروههای مختلف فراگیران با سبکها و ملزومات یادگیری متفاوت توجه می‌شود که فیلدر و هنریکوس (Felder and Henriques, 1995) از آن به عنوان ضرورت عدول از رهیافت تک‌سبکی به رهیافت چندسبکی در آموزش^۸ با مضمون بهره‌گیری از سبکهای تدریس - یادگیری چندگانه نام برده‌اند.

7. Entrepreneurial Learning

8. From Monostyle to a Multistyle Approach to Teaching-Learning (Education)

در هر حال، محیط یادگیری کارآفرینانه دارای منابع چندگانه یادگیری در داخل و خارج دانشگاه و بر خلاقیت، ایده‌زایی و نوآوری فراگیران استوار است.

با توجه به پایین بودن سطح برخورداری دانشجویان مورد مطالعه از خصایص کارآفرینی مورد نظر و نیز مشخص شدن اثر آموزش بر پرورش خصایص کارآفرینانه که با یافته‌های برخی از تحقیقات همسویی دارد (Fleming, 1996; Sharifzadeh et al., 2010; Vesper and Gartner, 1997; Bell et al., 2004)، لازم است به منظور شناسایی و معرفی فنون و روشهای مختلف پرورش خصایص کارآفرینی در آموزش کشاورزی و ترغیب و آموزش استادان به منظور بهره‌گیری از آنها در تدریس مطالعاتی صورت گیرد.

پیشنهادها

با توجه به یافته‌های تحقیق، راهکارهای سیاستی و کاربردی زیر به منظور تسهیل یادگیری در فرایند توسعه قابلیت‌های کارآفرینانه دانشجویان در نظام آموزش عالی کشاورزی ارائه می‌شود:

- بهره‌گیری استادان از روشهای حل مسئله، ایده‌پردازی، تفکر انتقادی و خلاق و دیگر فنون پرورش خلاقیت، تدوین طرح کسب و کار و اجرای پروژه کسب و کار به صورت فردی یا گروهی با راهنمایی کارآفرینان و استادان صاحب‌نظر، بازدید از طرحهای کسب و کار موفق و شناسایی و معرفی کارآفرینان موفق در سطح استان، به ویژه از میان دانشجویان و دانش‌آموختگان دانشگاه در جهت الگوسازی کارآفرینانه در بین دانشجویان، بهره‌گیری از کارآفرینان موفق و دانشجویان کارآفرین به عنوان آموزشگر مدعو برای سخنرانی، تدریس و انتقال آموزه‌ها و ترغیب و راهنمایی دانشجویان در دروس مختلف؛
- ارائه خدمات مشاوره شغلی و کارآفرینانه به دانشجویان متقاضی از سوی مرکز کارآفرینی دانشگاه؛
- حمایت از راه‌اندازی کسب و کارهای تعاونی توسط دانشجویان و دانش‌آموختگان با تأکید بر تشکیل گروهها و هسته‌های کارآفرینی بین‌رشته‌ای متشکل از اعضای هیئت‌علمی و دانشجویان، کارکنان، دانشگاهیان مجرب بازنشسته، دانش‌آموختگان و نیروهای داوطلب. این امر نیازمند راه‌اندازی و تقویت مرکز رشد کارآفرینی دانشگاه و مشارکت دانشگاه در توسعه پارک علم و فناوری استان با مشارکت جهاد دانشگاهی و با دستگاههای ذی‌ربط نظیر استانداری، سازمان نظام مهندسی، بانک کشاورزی و سایر بانکهای مایل به همکاری، اداره کل تعاون و غیره است؛ بنا به تجارب جهانی حمایت از راه‌اندازی شرکتهای نوین یا زایشی^۹ توسط دانشجویان، اعضای هیئت‌علمی و کارکنان دانشگاه می‌تواند مورد توجه قرار گیرد؛
- تدوین و انتشار جزوه، خبرنامه و نشریات به صورت چاپی و الکترونیکی با همکاری انجمنهای علمی دانشجویی، معاونت امور فرهنگی و دانشجویی و گروههای آموزشی؛

- زمینه‌یابی و مطالعه به‌منظور شناسایی و معرفی راهبردهای مختلف تلفیق کارآفرینی در آموزش کشاورزی نظیر راه‌اندازی رشته کارآفرینی و مدیریت کسب و کار کشاورزی در مقطع کارشناسی، تلفیق واحدهای آموزش کارآفرینی در برنامه درسی رشته‌های مختلف کشاورزی در سطح کارشناسی، طراحی و برگزاری منظم و سریالی کارگاهها، نشستها و دوره‌های آموزشی کوتاه مدت منتهی به مدرک با موضوع کارآفرینی و مدیریت توسعه کسب و کار کشاورزی برای دانشجویان رشته‌های مختلف با همکاری مراکز و دستگاههای اجرایی همانند جهاد دانشگاهی، سازمان فنی و حرفه‌ای، وزارت تعاون، مؤسسات خصوصی و غیره زیر نظر مرکز کارآفرینی دانشگاه؛

- نیازسنجی قابلیت‌ها و مهارت‌های مورد نیاز دانشجویان برای کارآفرینی و خوداشتغالی با توجه به مقتضیات هر یک از رشته‌ها، تدوین محتوای مورد نیاز در ابعاد دانشی (شناخت مبانی کسب و کار و کارآفرینی)، بینشی (اهمیت و ضرورت خوداشتغالی و کارآفرینی و تغییر نگرش دانشجویان از کارمندگروی و استخدام دولتی) و مهارتی (قابلیت‌ها، فنون، روشها و مهارت‌های کسب و کار) و گنجانیدن آنها در واحدهای درسی، دوره‌های آموزشی و مواد آموزشی تهیه شده؛

- مطالعه پیگیرانه^{۱۱} برای بررسی وضعیت کارآفرینی و خوداشتغالی دانش‌آموختگان به منظور بازخوردهی در خصوص سودمندی و مناسبت برنامه‌های درسی و دروس مختلف با نیازمندیهای بازار کار و در نتیجه، بازنگری لازم برای رفع شکافهای موجود در برنامه درسی کنونی به منظور تأمین نیازهای رفتاری کارآفرینانه دانشجویان رشته‌های مختلف در ابعاد پیشگفته؛

- شناسایی، معرفی و تقدیر از استادان و گروههای آموزشی نمونه و فعال در حوزه آموزش کارآفرینی در سطح دانشگاه و گنجانیدن آن در معیارهای ارزیابی عملکرد اعضای هیئت علمی به منظور ترغیب آنها به آموزش و ترویج کارآفرینی؛

- ترویج کارآفرینی میان دانشجویان از طریق برگزاری مسابقات ایده‌ها و طرحهای نوآور و کارآفرینانه و جشنواره و نمایشگاه دستاوردهای خوداشتغالی و کارآفرینی دانشجویان در سطح دانشگاه و استان با مشارکت دستگاههای اجرایی، مراکز علمی و بخش خصوصی و تجلیل و تقدیر از دانشجویان کارآفرین دانشگاه؛

- اهمیت دادن به دروس عملی به ویژه دوره کارآموزی و گذراندن دوره کارورزی به عنوان فرصتی برای یادگیری عملی و آشنایی دانشجویان با تجارب کسب و کار و کارآفرینی.

سیاسگزاری

این مقاله برگرفته از نتایج طرح پژوهشی تصویب و تأمین اعتبار شده از سوی شورای پژوهشی و فناوری دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان است که از این شورا، دانشجویان تکمیل کننده پرسشنامه، همکاران، ناظران و داوران گرامی سیاسگزاری می‌شود.

References

1. Ahmadpour Daryani, M. (2002); *Entrepreneurship: Definitions, Theories and Models*; Tehran: Pardis 57 Press, 300 P. (in Persian).
2. Bell, J., Callaghan, I., Demick, D. and Scharf, F. (2004); "Internationalizing Entrepreneurship Education"; *Journal of International Entrepreneurship*, Vol. 2, pp.109-124.
3. Biemans, H. and Van Mil, M. (2008); "Learning Styles of Chinese and Dutch Students Compared within the Context of Dutch Higher Education in Life Sciences"; *The Journal of Agricultural Education and Extension*, Vol. 14, No. 3, pp. 265- 278.
4. Cano, J., Garton, B. L. and Raven, M. R. (1992); "Learning Styles, Teaching Styles and Personality Styles of Pre-service Teachers of Agriculture Education"; *Journal of Agricultural Education*, Vol. 38, pp. 46-52.
5. Cope, J. (2003); "Entrepreneurial Learning and Critical Reflection: Discontinuous Events as Triggers for 'Higher-level' Learning"; *Management Learning*, Vol. 34, No. 4, pp. 429-50.
6. Cope, J. and Watts, G. (2000); "Learning by Doing: An Exploration of Experience, Critical Incidents and Reflection in Entrepreneurial Learning"; *International Journal of Entrepreneurial Behavior and Research*, Vol. 6, No. 3, pp.104-24.
7. Deakins, D. and Freel, M. (1998); "Entrepreneurial Learning and the Growth Process in SMEs"; *The Learning Organization*, Vol. 5, No. 3, pp.144-55.

8. Dunn, R. S. and Dunn, K. J. (1979); "Learning Styles/teaching Styles: Should they can they be Matched?"; *Educational Leadership*, Vol. 3, pp. 238-244.
9. Felder, R. M. and Silverman, L. K. (1998); "Learning and Teaching Styles"; *Journal of Engineering Education*, Vol. 78, pp. 674-681.
10. Felder, R.M. and Henriques, E. R. (1995); "Learning and Teaching Styles in Foreign and Second Language Education"; *Foreign Language Annals*, Vol. 28, pp. 21-31.
11. Fleming, P.(1996); "Entrepreneurship Education in Ireland: a longitudinal Study"; *Academy of Entrepreneurship Journal*, Vol. 2, No. 1, pp. 98-118.
12. Fujii, D. E.(1996); "Kolb's Learning Styles Potential Cognitive Remediations of Brain-injured Individuals. An Expletory Factor Analysis, Study Professional-psychology"; *Research and Practice*, Vol. 27, No. 3, pp. 266-271.
13. Garton, B. L. and Raven, M. R. (1994); "Enhancing Teaching and Learning through the Knowledge of Learning Styles"; *Education*, Vol. 35, No. 2, pp. 6-10.
14. Ghasemi, J., Asadi, A. and Hosseini Nia, Gh. H. (2009); "Study of Factors Influencing Entrepreneurship of Agricultural Graduates from Viewpoint of Faculty Members of University College of Agriculture and Natural Resources, University of Tehran"; *Iranian Journal of Agricultural Economics and Development Research*, Vol. 40, No. 2, pp. 35-45 (in Persian).
15. Gregore, A.F. (1979); "Learning/teaching Styles: Potent Forces Behind them"; *Educational Leadership*, Vol. 36, pp. 234-236.
16. Hosseini, S. M. and Azizi, B. (2007); "Investigating Factors Affecting the Development of Entrepreneurial Characteristics among B. S. Students of Karaj Agricultural Colleges"; *Iranian Journal of Agricultural Sciences*, Vol. 38, No. 2, pp. 207-217 (in Persian).

17. James, W. B. and Gardner, D. L. (1995); "Learning Styles: Implications for Distance Learning"; *New Directions for Adult and Continuing Education*, Vol. 67, pp. 19-32.
18. Khosravipoor, B., Irvani, H., Hosseini, S. M. and Movahed Mohammadi, H. (2007); "Identification and Analysis of Training Components of Agricultural Applied Higher Education Centers, Students Entrepreneurship Capabilities"; *Iranian Journal of Agricultural Sciences*, Vol. 38, No. 2, pp. 241-251 (in Persian).
19. Knight, K. H., Effenbein, M. and Martin, M. B. (1997); "Relationship of Connected and Separate Knowing to the Learning Styles of Kolb, Formal Reasoning and Intelligence"; *Sex Roles*, Vol. 37, pp. 401-414.
20. Kolb, D. (1984); *Experiential Learning: Experience as a Source of Learning and Development*; Prentice Hall, New Jersey.
21. Kordnaeij, A., Zali, M. R., Hooman, H. and Shams, S. (2007); *Measurement Instrument of Personality Characteristics of Iranin,s Entrepreneurs*; Tehran: Tarbiat Modares University Press, 264 P. (in Persian).
22. Mirakzadeh, A., Ghiasy, F. Gh., Sharifzadeh, A. and Sharifi, M. (2009); "An Investigation of the Learning Styles of Agricultural Students of Islamic Azad University, Takestan Branch"; *Iranian Journal of Agricultural Economics and Development Research*, Vol. 40, No. 4, pp. 79-89 (in Persian).
23. Pouratashi, M., Movahed Mohammadi, H. and Shabanali Fami, H. (2009); "Agricultural Students Learning Styles and its Impact on the Academic Performance"; *Iranian Agricultural Extension and Education Journal*, Vol. 5, No. 1, pp. 37-46 (in Persian).
24. Sharifzadeh, A. and Abdollahzadeh, Gh. (2011); "Study of Agricultural Students, Satisfaction of Education Quality"; *Quarterly Journal of Research and Planing in Higher Education*, Vol. 17, No. 3, pp. 51-74 (in Persian).
25. Sharifzadeh, A. and Asadi, A. (2011); *University,Entrepreneurship and Knowledge-based Development*; Tehran: Jihad Daneshgahi Press, 496 P. (in Persian).

26. Sharifzadeh, A., Yadolahi Farsi, J. and Sharifi, M. (2010); "Entrepreneurial Learning"; *Encyclopedia of Entrepreneurship*, Vol. 2, pp. 1558-1570 (in Persian).
27. Sharifzadeh, M. and Zamani, Gh. H. (2006); "Entrepreneurial Mentality among Students: Case of Shiraz University"; *Iranian Journal of Agricultural Sciences*, Vol. 37, No. 1, pp. 107-115 (in Persian).
28. Soloman, R.B. and Felder, R.M. (2001); "Learning Styles and Strategies"; Available at: <http://www4.ncsu.edu/unity/lockers/users/f/felder/public/ILSdir/styles.htm>
29. Solymossy, E. (2005); "Entrepreneurship in Extreme Environments: Building an Expanded Model"; *International Entrepreneurship and Management Journal*, Vol. 1, pp. 501-518.
30. Torres, R. M. and Cano, J. (1994); "Learning Styles of Students in a College of Agriculture"; *Journal of Agricultural Education*, Vol. 35, No. 4, pp. 61-66.
31. Vahedi, M., Muradnezhadi, H., Sharifzadeh, A. and Sharifi, M. (2009); "Investigating Entrepreneurial Mentality among Students of Ilam Islamic Azad University"; *Iranian Journal of Agricultural Economics and Development Research*, Vol. 40, No. 2, pp. 93-101 (in Persian).
32. Vesper, K. H. and Gartner, W. B. (1997); "Measuring Progress in Entrepreneurship Education"; *Journal of Business Venturing*, Vol. 12, No. 5, pp. 403-421.
33. Young, J. E. and Sexton, D. L. (1997); "Entrepreneurial Learning: A Conceptual Framework"; *Journal of Enterprising Culture*, Vol. 5, No. 3, pp. 223-48.